

MARIJA:

LILJANA.

NOVELA.

I.

Majnik je, cvetoči majnik — —
 Čarobno blesté v jutranjem solncu pozlačeni balkončki in mični podstrešniki italijanskega mesta F. Po krasnih verandah, terasah in divnih vrtovih se je zdramilo mlado cvetje iz nočnih sanj v novo jutro novega življenja —

Na trgu „Santa Croce“ vse mrgoli in se giblje. Delavsko ljudstvo hiti po svojem delu, vrste vojakov prihajajo in zopet odhajajo, prodajalci oranž, citron, dateljev kričé in ponujajo mimogredočim svoje blago, da prevpijejo splošni tržni hrup; vozovi drdrajo po kamenitem tlaku... Iz odprtih oken okrog trga je čuti glasove raznih instrumentov. Od lomek otožne spevoigre prehaja v poskočno polko ali v vroči italijanski napev... Pred kavarnami, pod umetno senco orjaških palm leno posedajo zgodnji šetalci; dolgolasi muziki, slikarji in drugi umetniki nekam malomarno postopajo po živahnem trgu.

Tja proti veličastni cerkvi „Santa Croce“ se ti zdi trg prestvarjen v živobojne cvetlične gredice. Kamor doseže oko, povsod le cvetje in zopet cvetje. Kako bogastvo domačih in inozemskih cvetlic! Od nežnih, preprostih šopkov do umetno-povezanih vencev, od skromne košarice vijolic do najokusnejše sestavljenih figur iz divnih kamelij in cvetoče mirte pokriva kakor en sam cvetlični vrt prostor daleč naokrog — —

In te cvetlice prodajajo lepe cvetličarice. Danes so njih košarice še vse polne; samo ono zlatolaso dekletce tam, mala Liljana, je ravnokar segla v košarico po zadnji šopek. Zavezala je v robec liro in nekaj drobiža za prodano cvetje — potem pa brž domov: solnce se je že visoko pomaknilo na prozornočisto obnebje.

Živordeče krilce, visok oprsnik, kratki, široki rokavci — kako ljubko vse to pristojna deklici, v prvi razcvitajoči se pomladi! Njeno jasno obličje oznanja v svet, kako krasno je življenje, ako klije pomlad v srcu in v naravi — pomlad vsepovsod, kamor doseže nedolžno oko — — —

Kar je mogla, je hitela domov. Ali kaj! Čuj tam, lajna starega Žorža... Že čestokrat jo je čula, često pogladila umno Žorževo opico, ki je s klobukom pobirala milodare za siromašnega gospodarja, in vendar so se ji ustavile zopet danes snežnobeke nožice v širokih opankah — skoraj se je zopet zagledala v opico in lajno in gledala in poslušala...

Tedaj pa jo je nagovoril neznan glas:

„Lepa deklica, ali imaš še kaj cvetlic?“

„Ne — danes nič več, a jutri, če želite čisto preprostih cvetlic“, je dejala malo boječe, a tako zvonko, da je mladi umetnik — on jo je bil nagovoril — osupnil.

„Da, da, kajti jaz ljubim cvetlice, zlasti če jih trga nežna rokica, kakršna je tvoja, dete!“ —

Liljana ni razumela teh besed, a obradostile so jo vendar-le. Tujec, ki jo je nagovoril, on ljubi cvetlice! To ji je bilo dovolj. Ne more biti slabega srca imenitni gospod v žametni obleki in s svilenim robcem okrog vratu — sicer bi ne ljubil cvetlic, si je mislila.

Krenila je v ozko ulico, ne meneč se dalje za tujca.

A gospod z dolgimi kodri je hitel ročno za njo.

„Počakaj, deklica, jaz grem isto pot“, je dejal, a lahen smeh, ki mu je šinil preko polnih ustnic, je pričal, da mladi gospod ni govoril resnice.

Kaj, seveda je ni govoril! A videl je deklico, in v njegovem srcu je zazvenelo: „Model! krasen model! Glej živa pomlad, Alfonzo!“ Bil je umetnik — in je moral hiteti za svojimi ideali . . .

Pomladne sapice so privabile nežno rdečico na prozorno obličje dekličino, in zlati kodri so ji prilezli previdno izpod čepice na belo čelo.

„Hodite Vi, gospod, sami! Meni se mudi, a gospod gotovo niste navajeni urno hoditi“, je dejala v odgovor in mimogredé ji je padlo oko na ozke, svetle črevlje spremeljevalčeve ter na njene široke, pol predolge opanke.

„O, le hodi urno, kolikor hočeš: lahko te bodem dohajal! A čuj, povej mi, deklica, kako ti je ime, in kdo sta tvoj oče in tvoja mati?“

Začudeno ga je pogledala. Kaj ji hoče ta tujec? Kaj jo izprašuje?

„Liljana mi je ime, gospod, a matere nimam, ker sem najdenka. — Moja mati je dobra Maja, in stari Emerigo je moj oče . . .“

„Emerigo — kdo je to?“ je poprijel tujec za besedo.

„No, Maje, moje rednice, brat je; revež je, ker ima leseno nogo. Letos dopolni, ako ljubi Bog hoče, osemdeseto leto.“

„Osemdeseto leto? In ti gotovo ljubiš tega starčka? —“

„Ljubim? No seveda, saj je tako blag in poln skrbi za-me! On je moj najboljši prijatelj in vrednega prijatelja moramo ljubiti!“ — Nekako slovesno je poudarila zadnje besede, da je umetnik začuden obstal.

„In koga še ljubiš?“ je vprašal Alfonzo z zanimanjem.

„V prvi vrsti Kraljico Miru“ — je odgovorila odločno — „potem staro Majo, potem Emeriga — potem cvetlice in potem še mnogo drugih stvari in ljudi, ki so prijazni z menoj!“

Z občudovanjem je poslušal njene preproste besede. Čudno, nenavadno dekletce, ta Liljana! Čista poezija, utelešena umetnost. — In on je umetnik!

„In za-me bi ne bilo prostorčka v tvojem srcu?“ Ušle so mu te besede . . . a željno je čakal odgovora na svoje predrzno vprašanje.

Ona je zopet presenečeno pogledala nadležnega tujca. Namesto odgovora je nekako moško in zamozavestno zaprašala:

„A kdo ste Vi, gospod?“

„No, reci mi — Alfonzo! Slikar sem, dete.“

„Ah, slikar! In slikate krasne podobe, kajne, podobne onim v naši cerkvi?“ —

„No da — nekako take . . .“

Čudno — in tak umetnik išče prostora v njenem srcu!

Dospela sta iz mesta na prosto. Pred topolovim gozdom se je ustavil slikar ter se poslovil.

„Na svidenje!“ — je dejal in rahlo stisnil Liljani malo desnico. „Bog s teboj, deklica!“

Ni mu bil v navadi takšen pozdrav — a za njo ni našel primernejšega.

Lahno, kakor sapica poigravajoča se z mladim topolovjem, je odhitela Liljana po mehkem mahu v gozd.

Res, krasna je bila ta Liljana, a vedela je za to ravno toliko, kakor svetla danica na nebu za revno kresničico v cvetočem grmovju — — Nekateri so trdili, da je mala sirotka tedaj, ko je ležala na cvetni gredici na vrtu, kjer jo je našla in pobrala stara Maja, prejela od usmiljenih cvetlic različnih darov. Zlatica na primer je podarila njenim mehkim lasecem bogato svojo barvo — vijolica očescem temno modrino — rdeča roža ji je poljubila mala usteca, beli limbar pa je dihnil v mili obrazek svoj nedolžni dih . . .

Klicali so jo za Liljano, čeprav jo je gospod župnik pri krstu posvetil Kraljici Miru. Da, Liljano so jo zvali znanci in prijatelji stare Maje in njenega brata Emeriga, že tedaj, ko je ležala v leseni zibelki in strmela v tisto ped neba, ki je svetila skozi zeleno obraslo okno, do današnjega dne, ko je stopala vitka deklica iz zelenega gozda proti kapelici, sredi pisane livade.

Na dnu košarice je hranila še majhen šopek cvetlic za Njo, ki jo je v prvi vrsti ljubila. Pokrite so bile z belim prtičkom, da jih ni ugledalo katerega kupca oko.

Pokleknila je pred sveto podobo, položila cvetlice na oltar in njene ustnice so se gibale v nedolžno preprosti molitvi: „Da si mi bila v mislih, Kraljica Miru, pričajo naj Ti cvetlice, ki jih pokladam na Tvoj oltar. Ovene le so — a jutranja rosa in ljubko Tvoje Dete jih zopet oživi. — Varuj me, Mati sirot, kakor doslej, vsega zla, blagoslovi staro Majo, in vse ljudi, ki so mi dobri in Tebe ljubijo! —

„Tudi njega, onega slikarja vôdi po pravem potu, ki pelje k Tebi“, je pristavila nehoté, pomočila roko v mal kropilnik, se pokrižala, ter odhitela preko livad in vinogradov proti nizkemu domu stare Maja.

II.

Hiša, ali bolje hišica, stare Maje je stala zunaj male vasi na prijaznem holmcu.

Po čedno pobeljenem zidu se je vzpenjal do nizke, z mahom porasle strehe bršlin z divjimi rožami. Skozi gosto zelenje je blestelo kakor kristal čisto steklo — dvoje malih oken. Krog hišice se je širil prijazen vrt, tedaj kakor pregrnjen z dehtečim cvetjem; stezice okrog gredic so bile z belim peskom posute. —

Pred hišico se je ravno šopiril gizdavi pav in dvoje grlic je preplašeno sfrčalo k pegatki, ki je na pragu zobala potreseno proso. Pod leseno klopjo poleg duri je ležala velika bela mačka, ter zadovoljno predla, ne meneč se za preširnega pava ne za krotki grlici in malo pegatko.

„No, stara mačka-godrnjačka, ali ti ugaja gorko solnčece, kajne?“ — se je oglasil na pragu starček z leseno nogo, potem ko je smehljaje opazoval nekaj časa ta prizor na malem dvorišču. „Čakaj, — se pa še jaz pridružim, da tudi meni solnce malo oživi otrple, stare ude!“

Počasi se je primaknil do klopi in sedel nanjo. Res je dobro dela ta mehka solnčna toplota staremu dedu. — Kdo bi si mislil,

da je bil ta Emerigo z leseno nogo nekoč neustrašeno-hraber vojak! Pa je bil — in baš vojska mu je vzela nogo . . . Aj, kako je bilo takrat! Sovražnik na desni, sovražnik na levi . . . kot listja in trave . . . in kroglje so frčale in žvižgale po zraku . . . in tudi njega je zadela in mu zdrobila nogo . . . Moj Bog! . . . A da je le vsaj rešil si življenje! Da se je le vsaj zopet povrnil k svoji ljubljeni Maji! Ah, kakó mu je bila tedaj prišla nasproti sestra Maja, edina duša, ki jo je še imel od svojih na svetu! . . . Ni plakala — molčé mu je padla okrog vrata, a obeh oči sta se zaupno ozrli proti nebu . . .

Dà, tako je bilo. In čestokrat je starcu prihajalo na spomin vse to. Tudi to popoldne bi mu na gorkem solncu nemara začel uhajati duh nazaj v prešle čase, toda premotil ga je skoro Majin klic:

„Emerigo! Rigo! Poglej no malo v dolino, če je še ni! — Pozno je že, solnce skoro zatone!“

Emerigo je pobral palico ter se podal na oni konec hiše, kjer se mu je odprl razgled daleč po dolini.

Obsenčil si je oslabele oči pred zadnjimi žarki zahajajočega solnca, ter pazljivo nekaj časa zrl v zeleno daljavo.

„Ne, še ne!“ — je zaklical Maji. „Pač — čakaj no, — če prav vidim — menda vendar. Da — da, ona je, Liljana!“ In govor se mu je izpremenil v srčni vzklík: „Liljana, Liljana!“

Z neko otročjo radostjo se je vrnil zopet pred hišo. Na klopi pa je sedaj že sedela ženica, srebrnobelih las, udrtih oči, upadlih lic — stara Maja.

Sedel je poleg nje, svoje sestre. Zdušno sta obrnila pogled v zahajajoče solnce — trudna potnika v pozni jeseni, ki molčé potujeta v deželo, ki ne pozna nadlog, ne bolečin, v deželo, kjer se pomladi vsako obličje — —

„Maja! Emerigo!“ To je bil vzklík prav iz dna srca deklíce, ki je hkrati stala pred njima.

„Zopet sem vse prodala — glejta, vsé!“ — Položila je prazno košarico na klop.

„Pa dolgo te ni bilo“, je očital ljubez-
nivo Emerigo, in Maja je dvignila tresočo
roko deklici na ramo: „Bog te sprimi, Li-
ljana, ti ljubljeno dete!“

Nekako ponosno so sledile oči obeh
starčkov mladi deklici, ki je po prvem po-
zdravu odhitela na vrt in skakljala od gre-
dice do gredice, kakor da ima za vsako
cvetko posebe najpresrčnejše pozdravilo.

Je-li res to ono revno dete, ki sta je
dvignila izmed pisanih cvetlic na vrtni gredi
in je sprejela za svoje?

Da, da. Od tedaj se je razcvetelo skoro
šestnajstkrat divje popje med zelenim bršli-
nom — in Emerigo je bil tedaj še čvrst, ko
je tesal malo zibelko.

In kako sta ljubila to nežno najdenko!
Saj je s prvim njenim nasmehom zasvetil v
njuno življenje svetli žarek sreče! — —

Liljana je pa že postavljala lončke po
ognjišču, kakor izvedena gospodinja. Ro-
kavci si je zavihala, opasala širok pred-
pasnik in urno se je obračala po mali
kuhinji. —

Iz začrnelega stolpa, cerkvice sv. Mavri-
cija, se je oglasil zvonček k zdravamariji.
Milo se je razlegal po dolini in med zvo-
nenjem so plavali pobožni pozdravi do
Bogorodice. Stare babice so križale čelca
svojih vnučkov ter jim sklepale drobne ro-
čice, češ: „Molite otroci! Čujte, angeljci pojó
čast Kraljici majnikovi! Glejte, kako blizu
nas so ...“

Po skromni večerji in opravljeni molitvi
je šla Maja k počitku, Liljana in Emerigo
pa sta se še nekoliko pomudila pred hišo
pod zvezdnatim nebom.

Kako je Liljana ljubila take večere! —
Sedla je na nizki podnožnik, naslonila gla-
vico na trdo klop in zagledala se je tja gori
v brezštevilne zvezde.

Rahlo ji je pogladil Emerigo mehke kodre,
in ona je obrnila oko v njega, ravno ko je
izza malega oblčka priplula svetla luna.

Poznal je ta pogled, te oči — o davno
že! Bile so popolnoma oči nesrečne Lilja-
nine matere ... Ah, kolikokrat se je mora
spomniti! Najzgodnejše dekle v celi vasi je

bila Lucija. In oni brezvestnež v zametasti
obleki jo je šel pogubit! Zločinec! ... Toda
kaj — tudi sama je bila kriva. Zakaj mu je
pa zaupala, zakaj verjela! Ali je ni on, Eme-
rigo, njen varih, svaril: „Lucija, dekle —
to ne vodi k dobremu koncu!“ ... Da, da,
in še kako jo je opominjal. „Glej“ — ji je
dejal — „ti nimaš družega, kot pridne roke
in pošteno ime. Čuvaj si to dvoje! ... Ko
je tvoj oče ležal na smrtni postelji — mati
veš, da ti je že prej umrla, — ko se mu je
trgala nit življenja, ko mu je duh že plaval
takorekoč med tem in onim svetom: tedaj
so pritekale svetle solze po njegovem mrt-
vaškem licu. Lucija, te solze so veljale tebi,
ki si ihtela ob vzglavju umirajočega očeta ...
Bile so solze, ki jih je skrb za sirotnega
otroka izvabila na trpeče obličje ... Lucija,
ne zabi teh solz — in čuvaj se zapeljivcev!“
Tako jo je svaril, tako ji je govoril često-
krat. Ali kaj, ko je pa rajši poslušala svoje
srce, nego svoj razum. „Ne boj se, moj
dobri Emerigo“, je odgovarjala —: „on je
predober, preblag, on me ne osramoti! Vse
mi hoče nadomestiti, vse biti, vse ... Oh,
kako mamljivo-sladka je zavest, da me ljubi,
mene, ki nimam ne očeta, ne matere, ne
domovine ... In vendar me ljubi!“ Tako
je govorilo — neizkušeno dekle.

In zgodilo se je, kakor se je bal Eme-
rigo. Nekoč je prišla k njemu, plaha, solzna,
obupana. Zgrudila se je predenj na kolena
in kakor strta je zaječala: „Emerigo, kako
si dejal včasih: pridne roke in — pošteno
ime! O, jaz nesrečnica! ... Mojega pošte-
nega imena ni več — prevarjena sem in
zapuščena!“

Emerigo je razumel. Skušal je tolažiti:
„Lucija, kvišku oko! Oni, ki si Ga razžalila,
je usmiljen! Prosi Ga odpuščanja in zopet
mu služi s celim srcem!“ ...

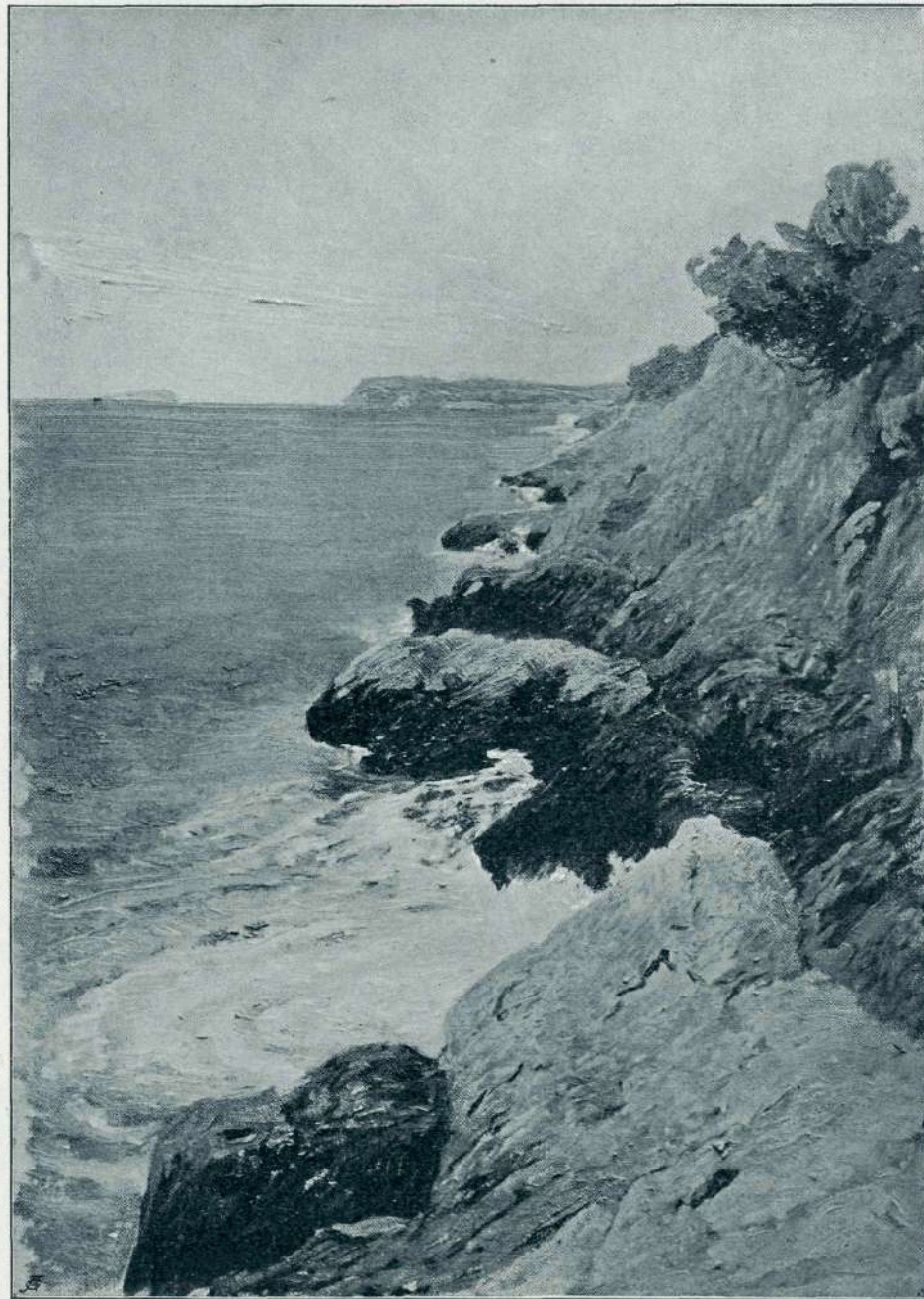
Toda Lucija je strmela pred-se in ni
umela njegovih besed, kajti temni oblaki
so zakrili zlato solnce in svetle zvezde ...

Ko se je zopet vrnila pomlad, je izginila
Lucija brez sledu — — —

Majnikovo jutro pa so potegnili ribiči
iz potoka utopljeno truplo nesrečnice, baš

tedaj, ko je Maja iz cvetne grede dvignila nežno dekletce, malo najdenko, v svoje naročje — —

Vsega se je zopet spominjal tudi ta večer in nehoté je privil mlado rejenko k sebi, da ga je začudeno pogledala.

OB MORSKEM OBREŽJU.

M. C. CRNČIČ.

Emerigo pa je od tedaj sleherni večer stopal do kapelice Kraljice Miru, ter prilival svetilki olja za nesrečno Lucijo in za malo sirotko Liljano — — — — —

„Rigo, zvestemu prijatelju treba zaupati najmanjšo skrivnost, jeli?“ je vprašala Liljana nekako slovesno in se skrivnostno ozrla v Emeriga.

„No, da, gotovo Liljana!“ je potrdil le-ta, z mislimi še vedno v oni preteklosti. —

Kakor širna ravan okrog nje, tako prosta in odprta je bila njena duša staremu prijatelju. A danes? V tihi noči žari dvoje očes, uprtih ravno v njo. Rahlo se je nekaj prikradlo v raj njene duše, previdno zaprlo duri — in Liljana je molčala.

Ko je že pozno istega večera pristopil Emerigo k postelji speče deklice, je sladak

smehljaj krožil okrog njenih svežih rdečih ustnic.

„Le sladko sanjaj o bujnih svojih cvetkah, zlato moje dete! Da, o belih cvetlicah do konca svojega življenja“ — — je mrmral starček, „in srečnejša bodeš od tvoje matere!“ — —

„In zame bi se ne našel prostorček v tvojem srcu?“ so šepetale rdeče ustnice. Emerigo ni čul rahlega šepeta. (Dalje.)

SORIN:

V JUTRANJI ROSI ...

V jutranji rosi
polje blesti se,
v vasi vesela
pesem glasi se.

Cvetka pa v gozdu
glavo priklanja,
mirne in sladke
sanje še sanja.

Skozi vejevje
solnce posije,
cvetko rdečica
lahna oblije.

Kaj bi se cvetka
ne sramovala,
ko je pa jutranji
zoro zaspala ...

SILVIN SARDENKO:

PREVARE NI!

Včasih mislim,
kakor da bi kdo na rame
težek kamen mi položil.
In pogledam okrog sebe —
a nikogar ni.

Včasih mislim,
kakor da bi kdo v ušesa
tesen vzdih mi tiho vdihnil.
In poslušam bolj natanko —
ali vzdih ni.

Včasih mislim,
kakor da bi mehke kaplje
kapljale po licih mojih.
In obrišem se po licih —
ali kaplje ni.

Pa pogledam
v dušo svojo: — vidim kamen,
slišim vzdih, čutim solze —
in nobene, ah nobene
več prevare ni!

